

Zradcovská vláda vyzvala ústami zapredaného generála Čatloša slovenského vojaka k tejto katovskej práci proti vlastnému národu.

V zastúpení veliteľa slovenského vojska ako časti československej brannej moci, generála Viesta, vyzývam vás:

Vojaci, postavte sa na odpor nemeckým obsadzovacím jednotkám, bojujte tvrdo a neúprosne proti votrelcom, zachovajte najprísnejšiu disciplínu a poslušnosť tým veliteľom, ktorí vás povedú proti Nemcom.

Vyzývam vojakov záložníkov, aby sa okamžite hlásili v najbližších kasárňach. Súčasne vyzývam žandárstvo, políciu a finančnú stráž, aby sa okamžite pripojili k obrane vlasti.

V tomto hrdinskom boji za vlasť a za slobodu národa podporujú nás mohutné a na všetkých frontoch víťaziace spojenecké armády. Deň čo deň prichádzajú k nám na pomoc hrdinské sväzy spojeneckých, a najmä sovietskych paršutistov.

Naše skoré víťazstvo je zaistené!

Je len na nás, vojakoch, aby Slovensko bolo pred pustošením a krutým utrpením zachránené.

Vojaci, konajte rýchle s najväčšou rozhodnosťou! Slovenskí vojaci, do boja, chráňte domovinu!

AÚD KSS Bratislava. Nezpracovaný materiál (SNR-RNV). Tišť. leták. — Téz Ondrej Laciak, Slobodný slovenský vysielateľ, Bratislava 1961, str. 115—116.

[44]

1944, 30. srpen. Banská Bystrica. — *Proklamace predsednictva Ústředního národního výboru s výzvou k podpoře boje partyzánů a povstaleckých vojenských jednotek proti nastupujícímu hitlerovskému vojsku.*¹

Predsedníctvo ústredného národného výboru² vyzýva všetky národné výbory, aby celou silou podporovali vlasť verné slovenské vojsko v boji proti nastupujúcemu vojsku nemeckému a proti ich domácim zradným pomáhačom. Vyzývame všetkých štátnych, obecných a súkromných úradníkov, aby zostali na svojich miestach, podporovali hrdinský boj nášho vojska

¹ Tento dokument koncipoval, stejně jako proklamaci Vojenského ústředí, v noci z 29. na 30. 8. 1944 V. Šrobár (srv. jeho vzpomínkový článek „Význam slovenského povstania“, publikovaný v brožúre Demokratické strany, nazvané Demokracia v ilegálie a v povstaní, str. 18). Ursíny v citované již črtě [viz pozn. k dokumentu čis. 43] uvádí, že výzvu k obyvatelstvu, koncipovanou Šrobárem (která byla čtena jako proklamace predsednictva ÚNV), pozměnil a doplnil. Podle Ursínyho tvrzení odešli přečíst obě proklamace do rozhlasu zástupce Vojenského ústředí pplk. M. Vesel a ing. J. Styk. Po osvobození u příležitosti Stykových 50. narozenin — 19. 3. 1947 — tisk Demokratické strany mezi jinými chvalo zpěvy o Stykově ilegální činnosti uváděl, že Styk přečetl do banskobystrického rozhlasu provolání k národu (srv. též ŠSÚA Bratislava, ŠF, inv. j. 144, kart. 17). Ve skutečnosti přečetl proklamaci ÚNV prvý hlasatel Svobodného slovenského vysílače L. Sára, a to krátce po 11. hodině 30. srpna 1944, hned po Proklamaci Vojenského ústředí, kterou přečetl M. Vesel (viz O. Laciak, který se v publikaci Slobodný slovenský vysielateľ opírá o své vzpomínky redaktora tohoto vysílače i o hodnověrné záznamy prvního vysílání a další vzpomínkové i archivní materiály).

Zasluhou banskobystrického vysílače se rozšířila zpráva o protifašistickém ozbrojeném povstání slovenského lidu do celého světa. Vysílání bylo dobře slyšitelné na velkém území Slovenska (v prvých dnech i v Bratislavě) a pomáhalo mobilizovat slovenský lid do boje. Vysílač se stal od prvých výzev propagátorem boje za Československou republiku, budovanou od počátku na nových základech národní a sociální spravedlnosti. V jedné z relací z 30. srpna 1944 se o tom praví zcela jasně: „Slováci, Slovenky, treba, aby ste si plne uvedomili úžasný historický význam prítomných revolučne prerodových chvíľ, keď slovenskí vojaci ako súčasť revolučnej brannej moci vstupujú do aktivity, vysoko vztyčujú prapór sociálnej a národnej revolúcie.“ (O. Laciak, c. d., str. 38.)

² Název Ústredný národný výbor viz pozn. k dokumentu čis. 45.

a odmietali plniť také rozkazy zradcovských vládných činiteľov, ktoré by mohli podkopať jeho úspešný boj.

VYZÝVAME VÁS,

aby ste napomáhali okamžitému narukovaniu záložného vojska, pomáhajte pri zásobovaní vojska a partizánov, dávajte rýchle a hodnoverné zprávy nášmu vojsku o pohyboch a sile nemeckého, nám nepriateľského vojska. Prinášajte každý obeť bojujúcemu vojsku.

Zradcovia chystajú vo svojej zapredaneckej duši najväčšie pohromy, akých je schopné ich čierne svedomie.

Chcú nás pripraviť o česť pred slodobymilovnými národami Európy. Nútia nás bojovať s vrahmi nášho národa proti tým, ktorí vylievajú krv za slobodu ujarmených národov a tak i za našu slobodu.

Chcú uvaliť na nás pečať zrady a zbabelosti.

Nikdy nebolo strašnejšej a kritickejšej chvíle v dejinách nášho národa, ako je táto osudová chvíľa. Slováci, myslite na svoje rodiny! Chráňte životy svojich žien a detí pred krutým násilím vražedného nemeckého vojaka, ktorý nepozná zľutovania a vo svojej zúrivosti a pomstychtivosti stratil všetky city ľudskosti a práva.

Vo chvíli, keď naše vojsko je odhodlané bojovať za našu česť, slobodu a právo, nemôže a nesmie ani slovenské obyvateľstvo stáť stranou. So všetkým úsilím musí vojsko podporovať, aby národ nezahynul, ale čím skôr dosiahol víťazstva nad nepriateľom.

Medzi sebou nebudeme trpieť kolaborantov a zbabelcov, ktorí zo ziskuchtivosti a zbabelosti podkopávajú budúcnosť národa a ani v tejto vážnej dobe nepripoja sa k nášmu boju.

Vzpomeňte si, že na všetkých frontoch sú Nemci bití, skladajú zbrane, ich vojaci a generáli utekajú do zajatia. Nechceme byť spojencami porazených Nemcov a Maďarov.

Povážte, do akej hanby by Slovákov uvrhli a aký osud by očakával naše deti, keby sme sotrvali spojenie s porazeným nemeckým národom. Víťaznými spojeneckými vládami je náš štát, Československá republika zabezpečená na svojej predvojnovovej veľkosti.

Sme tedy spojencami veľkých a víťazných národov. Musíme zostať verní svojim spojencom, svojej cti a lepšej budúcnosti.

Nepripravme sa zradou niektorých zapredancov o priazeň mocných spojencov a všetkých slodobymilovných národov celého sveta. Víťazstvo spojencov je isté a my nesmieme dopustiť, aby nás stihol krutý osud porazeného národa vo spojení s Nemeckom.

Len odboj v rámci Československej republiky postaví nás do radu spojencov: Sväzu sovietskych socialistických republik, Anglicka, Ameriky, Číny a ostatných spojeneckých národov a zabezpečuje nám radostnú budúcnosť víťazov.

ZA NAŠE VÍŤAZSTVO DO PRÁCE A DO BOJA!

AÚD KSS Bratislava, čís. pŕfr. 5060/53. Tisk — Též O. Laciak, Slobodný slovenský vysielač, Bratislava 1961, str. 117—118.

[45]

1944, 30. srpen. Banská Bystrica. — *Leták Revolučního národního výboru s prvními zprávami o střetnutí partyzánských oddílů s hitlerovskými vojenskými jednotkami — o vypuknutí Slovenského národního povstání.*¹

¹ Banskobystrický národní výbor, ustavený 25. srpna 1944 (srv. Kropilákovu studii ve sborníku Slovenské národné povstanie, str. 212), vystoupil z ilegality 30. srpna (viz kroniku města B. Bystrice, AÚD KSS Bratislava, f. 6, inv. j. 203). Měl skoro 40 členů. V prvních dnech povstání vystupoval pod názvem Revoluční národ-